

nehvaležen projekt. Celotno delo ima trdno in pregledno zasnovo z dosledno izvedeno redakcijo tako, da so poglavja razmeroma enakomerno obdelana.

Prva knjiga vsebuje tekstualni pregled stanja, opremljen s številnimi preglednimi tabelami in 14. tematskimi kartami. Ta knjiga je namenjena najširši javnosti. Druga knjiga vsebuje informacijsko statistično osnovo za 512 občin Jugoslavije, in je namenjena zgolj interni uporabi. Statistični podatki v drugi knjigi so razporejeni po istem vrstnem redu, kot v prvi knjigi, in so v bistvu dodatna poglobljena informacija tekstualnim obrazložitvam prve knjige.

Posebej moramo podčrtati, da so se sestavljalci obravnavane publikacije dobro zavedali kompleksnosti problemov okolja in medsebojne soodvisnosti pojavov. Zato so se tudi odločili, da bodo skupaj obravnavali probleme človekovega okolja in prostorskega urejanja, ker so smatrali, da je urejanje prostora, ki ne upošteva problemov človekovega okolja, zgolj izkoriščanje prostora in obratno: problemi človekovega okolja, ki ne vključujejo urejanja prostora, se omejujejo zgolj na varstvo zaščito obstoječega stanja. Zato publikacija ni samo mehanični seštevke prispevkov o stanju posameznih tradicionalno obravnavanih področij (naselja, vode, zemlja, zrak, infrastruktura, itd.), ampak je tudi poizkus nadgradnje posameznih resorskih raziskav. Sestavljalci so imeli pred seboj cilj prikazati in ugotoviti osnovne razvojne tokove in njihove medsebojne odvisnosti. Tako zasnovano obravnavanje problemov okolja je v marsičem povsem identično s kompleksnim pristopom v geografiji. Večinoma negeografi, ki so sestavljali to publikacijo, so se v veliki meri poslužili kompleksno geografske metode dela. Zanimivo je, da so sestavljalci, neobremenjeni s klasičnim geografskim konceptom od fizične k družbeni geografiji, na prvo mesto postavili razvoj prebivalstva in probleme s tem v zvezi ter šele v drugem poglavju obravnavajo naravne vire in pogoje. Osnovni cilj dela je bil ugotoviti, v merilu cele Jugoslavije, vzroke problemov in njihove posledice. V tretjem sklopu poglavij je obravnavano urejanje okolja in posegov v prostor. V četrtem, zaključnem poglavju je govor o sredstvih in ukrepih uresničevanja politike o problemih okolja. V zaključku je podan program ukrepov in aktivnosti Zveznega izvršnega sveta v zvezi s človekovim okoljem in prostorskim urejanjem.

Omenimo naj še to, da je v isti zbirki izšla tudi knjiga »Čovek, priroda i ljudska naselja« (138 strani), ki je izbor citatov iz del Marxa, Engelsa in Lenina. Knjiga je zanimivo in koristno branje, ki zlasti osvetljuje poglede navedenih teoretikov marksizma na probleme okolja. V zaključku te knjige je tudi zanimiva daljša razprava izpod peresa Božidarja Jakšiča z naslovom »Marksistička misao i čovekova sredina«.

Milan Orožen Adamič

Iz poljske in madžarske geografske književnosti

W. Tyszkiewicz, Struktura agrarna Polski 1945—1975; Analiza przestrzenno-czasowa. Dokumentacja geograficzna, 1978-1, PAN, Instytut geografii i przestrzennego zagospodarowania.

Inštitut za geografijo in gospodarjenje s prostorom, kot bi se v nerodnem prevodu glasil novejši naziv geografskega inštituta PAN, ima že dolgoletno tradicijo v proučevanju agrarne pokrajine. Slovenski geografi smo skoraj celo obdobje sledili temu delu, večkrat pa tudi aktivno sodelovali. Inštitut je izdal vrsto del z agrarno-geografsko problematiko, vanjo pa se uvršča tudi predstavljena knjiga W. Tyszkiewiczze o agrarni strukturi na Poljskem v povojnem obdobju.

Kakor se zdi pojem agrarne strukture na prvi pogled preprost, je avtorica po pregledu strokovne literature ugotovila zelo različna gledanja in različne vsebine. Žal pri tem ni pokazala potrebne kritičnosti in oblikovanja lastnih stališč.

V dveh osnovnih poglavjih so obravnavane povojne spremembe agrarne strukture na Poljskem ter posebej najvažnejše spremembe po letu 1970.

Sedanja agrarna struktura izhaja predvsem iz agrarne reforme v letih 1944 in 1945. Verjetno je premalo poudarjen pomen razlik v agrarni strukturi pokrajin, ki so bile nekdanj pod rusko, prusko in avstrijsko vladavino. Te razlike se še danes močno odražajo v poljskem kmetijstvu, celo več, po nekaterih raziskavah se celo povečujejo. V zahodnih in severnih pokrajinah prevladujejo srednje velike kmetije, medtem ko je na jugovzhodnem delu izrazita prevlada majhnih kmetij. S tem je povezan tudi delež privatnega sektorja v kmetijstvu; le-ta je najnižji ravno v zahodnih in severnih pokrajinah, na ozemlju, ki je bilo pod prusko oblastjo. Velika kmetijska posestva so namreč večinoma prešla v državno last.

V drugem, osnovnem poglavju, avtorica ugotavlja porast števila zadrug, ki imajo storitveno-proizvodno funkcijo, torej so podobne našim zadrugam. Prav tako se povečuje število kmetij, ki jih ostareli lastniki, v zameno za pokojnino, predajajo državi. Njihova povprečna velikost je 7 ha. Vse slabša je tudi slika glede naslednikov. Leta 1971 4% kmetij ni imelo naslednika, leta 1975 pa kar 11%.

Delu je priložen obširen seznam literature ter povzetek v angleškem in ruskem jeziku.

Očitno je, da avtorica ni imela ambicij napisati strokovno poglobljeno analizo agrarne strukture, pač pa le dati bolj ali manj splošen pregled. Tekst je pisan brez potrebnih poudarkov, na primer ko piše o velikosti posestev, parcelni razdrobljenosti itd. Prav tako je tekst poln števil. Ugotovitve so prevečkrat le formalne, brez pojasnil o vzrokih za tako stanje. Delo o agrarni strukturi na Poljskem v povojnem obdobju — čeprav naslov obeta precej — je žal ostalo na višini informativnega prikaza.

Marijan Klemenčič

Tadeusz Szczesny, Ochrona przyrody i krajobrazu. PWN, Warszawa 1977, s. 158.

Poljski geografi že vrsto let proučujejo preobrazbo človekovega okolja in ukrepe za varstvo. Prikazano delo je bilo izdano kot priročnik za študente višjih šol, gre pa že za tretjo, dopolnjeno izdajo. Avtor je sistematično prikazal varstvo okolja s poudarkom na analitični predstavitvi. Historičnemu pregledu vzrokov za ukrepe v zvezi z varovanjem narave sledi podrobnejši pregled varovanja prsti (poudarek na ukrepih proti eroziji), problemi varovanja vodnih virov, rastlinstva, živalstva in zraka. V ospredju je opozarjanje pred pretirano in nenadzorovano kemizacijo pokrajine, ki je zaradi različnih stranskih učinkov še posebno nevarna. Tudi poljske reke so že močno onesnažene. Njihova onesnaženost je prikazana v štirih razredih (čiste, rahlo onesnažene, onesnažene, močno onesnažene reke), torej podobno kot pri nas. Kar 23,4% večjih poljskih rek je močno onesnaženih.

Avtor poudarja potrebo po varovanju pokrajine kot celote, kjer naj bi bili poleg ekoloških prisotni tudi estetski kriteriji. Ogreva se za razširitev narodnih parkov, prirodnih rezervatov in naravnih spomenikov. Človek vedno bolj potrebuje naravo, čisto in mirno okolje. Varovanje okolja dobiva vse bolj rekreativen pomen. Zaradi kompleksnosti onesnaženosti in varovanja okolja je potrebno tesnejše sodelovanje znanstvenih disciplin in mednarodno sodelovanje. Ker gre za priročnik, ki je namenjen študentom, je nekoliko preskromen kartografski prikaz.

Dušan Plut